

ORGANITZACIÓ DIDÀCTICA DE LA TUTORIA A L'ETAPA D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA DES DE L'ASSESSORAMENT DE L'ORIENTACIÓ EDUCATIVA

Laura Villares Bermejo

Doctora en Psicologia, EAP de Reus

José-Diego Vargas Cano

Doctor en Psicologia, EAP Tarragonès -Sector B-

RESUMEN

Se propone una secuencia didáctica con el fin de organizar las tutorías en Educación Primaria. Como ejemplo, se presenta una tabla para sexto de primaria, a partir de la que se planifican las sesiones de tutoría anuales por trimestres y semanas. Dicha planificación, parte de las actividades comunes que se deben realizar a nivel de centro educativo, en las tutorías de todos los cursos escolares. Para preparar actividades de tutoría concretas, se hace referencia a algunas páginas web que pueden ser un buen punto de partida.

ABSTRACT

This paper proposes a didactic sequence in order to organize the tutorship in Primary Education. For example, this work presents a table for sixth level course. This table serves to plan annual tutoring activities by quarters and weeks. This planning is part of the joint activities to be performed at each school tutoring, in all school subjects. To prepare activities of tutorship, this paper references some web pages that may be a good start point.

1. CONTEXTUALITZACIÓ

La intervenció que presentem parteix de la feina realitzada com a orientadors educatius tant a la zona del Baix Penedès com a la de la Conca de Barberà. A més, s'ha pogut ampliar participant com a membres d'un grup de treball de l'ICE de Tarragona a partir del qual hem pogut realitzar cursos de formació (Pla de Formació de Zona) a centres educatius d'Educació infantil i primària tant del Baix Camp com de la Conca de Barberà.

En relació al tema que ens ocupa, partirem de la normativa vigent per tal d'exposar com organitzar l'acció tutorial de centres educatius d'Educació primària. Segons la Resolució de 29 de maig de 2009, "l'acció tutorial és el conjunt d'accions educatives que contribueixen al desenvolupament personal i a l'orientació de l'alumnat per tal de potenciar el seu creixement personal, de manera que els sigui més fàcil la seva integració social. Així mateix, l'acció tutorial ha de contribuir al desenvolupament d'una dinàmica positiva en el grup classe i a la implicació de l'alumnat i de les seves famílies en la dinàmica del centre. L'acció tutorial ha d'integrar les funcions del tutor/a i les actuacions d'altres professionals i òrgans (mestres, equips de cicle, comissions, etc.)".

Aquest serà el punt de partida a partir del que elaborarem una Pla d'Acció tutorial (PAT) concret a cada un dels centres educatius.

2. OBJECTIU PLANTEJAT I QÜESTIONS PRÈVIES

Elaborar un Pla d'Acció Tutorial (PAT) anual per cursos que sigui sistemàtic i funcional. Centrant-nos en l'hora de tutoria setmanal recomanada, a cada curs es concretaran les activitats a realitzar cada setmana a partir d'unes graelles trimestrals on quedarà recollida tota la planificació anual. Per tal de realitzar-ho, necessitarem plantejar-nos una sèrie de preguntes que ens guiaran al llarg de tot el procés:

- Quines necessitats reals tenim al centre educatiu a nivell de tutoria?
- Quin és el perfil de l'alumnat del centre?
- Sobre quins temes ens hauríem de formar com a professionals?
- Quins temes s'haurien de treballar a les aules en funció de cada un dels cursos?
- Com ens podem organitzar per tal d'operativitzar les tasques a realitzar?
- Com podem treballar de manera organitzada, sistemàtica, productiva i cooperativa?

3. DESCRIPCIÓ DE LES ACTIVITATS, TREBALL I AGRUPAMENTS DE L'ALUMNAT

Tot i que els tutors de cada grup-classe seran els referents al centre educatiu dels alumnes del seu grup, i pont entre els docents i les famílies, es requereix de la col·laboració del conjunt dels docents implicats. Per tal d'organitzar i desplegar el PAT, caldrà seguir la següent seqüència:

3.1. Elaboració del document prescriptiu (PAT):

Caldrà decidir l'equip de persones que l'elaboraran, tenint present que es tracta d'un document de centre que ha de partir dels aspectes exposats al projecte educatiu de centre (PEC) i que, a més, ha de reflectir:

- Les funcions dels tutors, l'horari de l'acció tutorial i l'organització de la tutoria.
- Les activitats generals a realitzar a tots els cursos.
- Les activitats a realitzar per cursos, depenent de l'edat.
- La flexibilitat de les activitats.

3.2. Reunions de coordinació:

Una possible organització de reunions a realitzar per tal de donar

coherència al PAT a nivell de centre educatiu, podria ser la següent:

- Reunió de coordinadors de cicle amb l'equip directiu: organització de sortides, jornades culturals al centre educatiu, programa de salut a l'escola, xerrades/conferències...
- Reunió de coordinadors de nivell (de cada curs): planificació de les activitats a dur a terme setmanalment al PAT establint un calendari. Es reparteixen les tasques de cerca de materials adients (models), un representant les recull i s'encarrega de fotocopiar-les per a cada grup de tutoria i curs. Les diposita a la carpeta que cada tutor té a la seva bústia.
- Reunió d'equip docent (per cicles): el coordinador de cicle explica quins temes es treballaran a tutoria la setmana següent. L'equip docent està informat i pot aportar els suggeriments que cregui convenients (en especial els propis tutors). A més, a la reunió es fan suggeriments en relació a activitats realitzades (un cop viscudes amb els alumnes) o proposades, per tal d'informar els membres de la reunió de coordinadors de cicle amb l'equip directiu i tancar d'aquesta manera el cercle de reunions fent una tasca bidireccional.

3.3. Material fungible:

a. Els tutors han de disposar de:

- Document prescriptiu: el PAT actualitzat.
- Llibreta de tutoria del curs anterior (com a traspass d'informació entre tutors).
- Nova llibreta de tutoria (on s'annotarà la informació recollida dels alumnes del curs present).
- Carpeta de tutoria (on el representant dels coordinadors de cicle deixarà setmanalment les fotocòpies o el material que el tutor necessita per impartir l'hora de tutoria setmanal amb els seus alumnes). Les carpetes de tutoria seran del mateix color i fàcilment identificables.
- Carpeta gruixuda on els tutors podran dipositar els materials recollits pels alumnes (justificants de faltes d'assistència, fotocòpies complimentades...).
- Les bústies dels tutors s'identificaran amb una enganxina de color on s'especificarà el curs i el grup (ex: 1r A...).

b. El representant dels coordinadors de cicle disposarà de:

- Diferents arxivadors (mínim un per curs) on s'aniran guardant de forma ordenada els models de les diferents activitats realitzades al llarg del curs. D'aquesta manera al finalitzar el curs hi haurà un joc de cada curs amb un exemple de cada una de les activitats realitzades. Això permetrà també la flexibilitat de les activitats al llarg dels cursos en funció de necessitats, interessos...

3.4. Organització de l'horari setmanal relacionat amb l'acció tutorial:

Cada un dels tutors, disposarà al seu horari de dues hores lectives per tal d'exercir l'acció tutorial en relació amb el seu grup-classe:

- Una hora de classe setmanal de tutoria on es treballaran les activitats programades a nivell grupal.
- Visita de pares: fonamental per tal d'establir unes pautes comunes d'actuació amb els alumnes. El vincle amb la família comporta la possibilitat d'arribar a acords i com-

promisos de millora amb l'alumnat.

3.5. Importància de la col·laboració d'altres professionals:

No podem oblidar la necessitat de treballar en equip i en xarxa per tal d'oferir a l'alumnat els recursos humans i materials que necessita. En aquest sentit cal tenir present els professionals:

- Interns al centre: equip directiu, mestres (tutors, especialistes, mestres d'educació especial, mestres d'audició i llenguatge...), coordinadors de cicle, coordinador/a de llengua, interculturalitat i cohesió social del centre, altres coordinadors (TIC, biblioteca...), professionals de la USEE ...
- Externs al centre: Inspecció educativa, Serveis Educatius (CRP, EAP, ELIC, CREDA i CdA), Programa de mestres itinerants per a deficients visuals, Serveis Socials, Serveis de Salut (Atenció Primària, CSMIJ)...

3.6. Organització de les activitats del PAT:

a. Aspectes generals:

- El desplegament del PAT s'organitzarà partint del mateix PEC, és a dir, dels aspectes a treballar a partir del que s'ha prioritzat en el document de centre.
- S'aniran combinant activitats:
 - a) Horitzontals: diferents en funció del curs (colònies, acollida, orientació...).
 - b) Transversals: iguals per a tots els cursos (jornades, justificants de faltes d'assistència, normes de funcionament de centre –disciplina, biblioteca, menjador escolar...).
- Les activitats planificades partiran dels propis interessos expressats pels alumnes. A inici del curs / al llarg del mateix es poden plantejar qüestionaris on els alumnes exposin els temes dels quals els agradaria parlar a tutoria.
- Partirem d'activitats publicades (llibres de text de tutoria, materials exposats a internet...) i els combinarem amb altres materials que anirà confeint el propi centre educatiu.
- Les activitats seran atractives i motivadores per als alumnes (presentació, complimentació...) i adients a l'edat.
- Un cop realitzada cada una de les activitats de tutoria, es complimentarà una graella sistematitzada de valoració de les activitats (una per al tutor i una per als alumnes). Amb un model únic es podrà valorar qualsevol activitat que es cregui convenient.

b. Tipus d'activitats a planificar:

- Comunes a tots els cursos: es concretaran aquelles sessions de tutoria que s'han de realitzar independentment del curs, les que afecten a nivell de centre educatiu i s'adaptarà la informació a l'edat de l'alumnat (ex: a inici de curs: presentació del/de la tutor/a i dels mestres que impartiran docència al grup-classe, horari, aules...; exposició de les normes de funcionament del centre, ús de la biblioteca...).
- Per cursos: aquestes seguiran les indicacions de la Resolució de 29 de maig de 2009, on s'exposa que les activitats es relacionaran amb tres eixos: desenvolupament personal, orientació escolar i convivència i cooperació.

Tots els aspectes exposats fins al moment i, en especial, els referents a l'apartat present, es poden organitzar a partir de la graella següent on es detalla una possible organització de tutoria per un curs concret i per trimestres. Aquest mateix model es pot fer servir

a cada un dels cursos o per cicles. Per a la seva confecció, és fonamental omplir primer les graelles de cada curs amb les activitats comunes a nivell de centre i, acabar-ho de completar posteriorment amb les pròpies i específiques de cada curs:

EXEMPLE DE GRAELLES DE PLANIFICACIÓ ANUAL DE LES SESSIONS DE TUTORIA PEL CURS 2009-2010 (6è DE PRIMÀRIA):

Trimestre: 1r

Curs (cicle): 6è (superior)

SESSIÓ:	SETMANA:	ACTIVITAT DE TUTORIA A REALITZAR:
0	14 setembre	Presentació, acollida i organització del curs (tutor/a, mestres, membres del grup-classe, horaris, aules...). (CC). Recollida de material i establiment de les normes bàsiques de la classe. (CC).
1	14-18 setembre	Normes de funcionament del centre: elaboració consensuada de les normes d'aula, de curs i de cicle (CC).
2	21-25 setembre	Elecció de càrrecs: explicació de tasques i responsabilitats. (CC). Informació de data de reunió de pares d'inici de curs (lliurament de full informatiu/circular pàgina web).
3	28 setembre-2 octubre	Informacions de funcionament general de centre: pla d'evacuació, ús del servei de menjador i transport, ús de la biblioteca... (DP).
4	5-9 octubre	Informació sortida castanyada (activitats a realitzar, horari...) i lliurament d'autoritzacions. Activitat de recollida de propostes per part dels alumnes. (DP).
5	12-16 octubre	Drets i deures dels infants (CC).
6	19-23 octubre	Planificació de les activitats a realitzar per la Celebració de: Castanyada/Halloween (DP).
7	26-30 octubre	Celebració de: Castanyada/Halloween (DP).
8	2-6 novembre	Gestió d'estats d'ànim: analitzar què son els estats d'ànim i la seva influència en les persones . Explicar experiències viscudes i detallar els sentiments i les emocions experimentades. (CC).

9	9-13 novembre	Informació de la Sortida: visita a la ruta modernista de Reus (data, objectius de la sortida...) . Lliurament d'autoritzacions per les famílies. Planificació d'activitats a realitzar a partir d'un debat grupal (elaboració d'un petit dossier de treball). (OE).
10	16-20 novembre	Gestió d'estats d'ànim: treball per parelles. Cada parella té una plantilla i escriuen els sentiments positius i negatius que es desprenen d'un dibuix. (CC).
11	23-27 novembre	Sortida: visita a la ruta modernista de Reus. (OE).
12	30 novembre-4 desembre	Debat grupal sobre la sortida i revisió del dossier elaborat. (OE).
13	7-11 desembre	Gestió d'estats d'ànim: escriure un guió i fer una petita representació per grups, sobre una situació similar a la dels casos vistos en els dibuixos de la sessió realitzada anteriorment. (CC).
14	14-18 desembre	Activitats a l'aula per guarnir amb motius nadalencs el centre. (OE).
15	21-22 desembre	Festa de Nadal: representacions (cançons, poemes, obres de teatre...). (OE).

[Les activitats comunes a realitzar a nivell de centre educatiu es marcaran amb negreta.

Llegenda:

- DP: Desenvolupament personal (autoconeixement, educació emocional, hàbits saludables i conductes de risc).
- OE: Orientació escolar (procés d'aprenentatge, avaluació i auto-avaluació, canvi d'etapa).
- CC: Convivència i cooperació (habilitats socials, participació, gestió de conflictes).]

Trimestre: 2n

Curs (cicle): 6è (superior)

SESSIÓ:	SETMANA:	ACTIVITAT DE TUTORIA A REALITZAR:
1	8 gener	Explicació de les vacances de Nadal. (DP).
2	11-15 gener	Valoració dels resultats acadèmics del primer trimestre. (OE). Preparació de la visita a l'IES adscrit: preparació de dubtes... (OE).
3	18-22 gener	Visita a l'IES adscrit (OE).

4	25-29 gener	Planificació d'activitats per celebrar el Carnaval: disfresses, cançons, teatres... (DP).
5	1-5 febrer	Elaboració i preparació del discurs del Carnestoltes de l'escola. Preparació d'activitats. (DP).
6	8-12 febrer	Festa de carnaval. (DP).
7	15-19 febrer	Aclariment de dubtes sobre la incorporació a l'Institut (complimentació d'un qüestionari...). (OE).
8	22-26 febrer	Cadena de responsabilitats: per grups reduïts, comentar i fer un llistat d'accions que impliquin responsabilitat cap a un mateix, els altres i el medi ambient. (CC).
9	1-5 març	Cadena de responsabilitats: posada en comú en gran grup de les accions responsables extretes de la sessió anterior. Debat. (CC).
10	8-12 març	Conductes de risc: a partir d'informacions recollides dels mitjans de comunicació, analitzar conductes de risc pròpies de la seva edat i extreure conclusions. (DP).
11	15-19 març	Cadena de responsabilitats: activitat lúdico-manipulativa a partir de la que ells es comprometen a ser responsables en relació amb un aspecte de la seva vida. Posada en comú. (CC).
12	22-26 març	Valoració dels resultats acadèmics del segon trimestre. (OE).

[Les activitats comunes a realitzar a nivell de centre educatiu es marcaran amb negreta.

Llegenda:

- DP: Desenvolupament personal (autoconeixement, educació emocional, hàbits saludables i conductes de risc).
- OE: Orientació escolar (procés d'aprenentatge, avaluació i autoavaluació, canvi d'etapa).
- CC: Convivència i cooperació (habilitats socials, participació, gestió de conflictes).]

Trimestre: 3r

Curs (cicle): 6è (superior)

SESSIÓ:	SETMANA:	ACTIVITAT DE TUTORIA A REALITZAR:
1	6-9 abril	Preparació de redaccions i poemes per la festa de Sant Jordi. (OE).
2	12-16 abril	Consum responsable de l'aigua: explicar la importància de l'aigua i la necessitat de fer-ne un bon ús. (CC).
3	19-23 abril	Pas primària-secundària I: activitats de conscienciació i de suport (OE).
4	26-30 abril	Festa de Sant Jordi: exposició de redaccions/poemes. (OE).
5	3-7 maig	Consum responsable de l'aigua: plantejar una activitat a fer a casa per controlar el consum d'aigua familiar al llarg d'uns dies determinats (CC).
6	10-14 maig	Pas primària-secundària II: activitats de conscienciació i de suport (OE).
7	17-21 maig	Consum responsable de l'aigua: analitzar els resultats recollits pels alumnes a casa sobre el consum d'aigua familiar i extreure conclusions. Propostes de millora. (CC).
8	24-28 maig	La responsabilitat: a partir d'una tècnica d'aprenentatge cooperatiu, exposar situacions viscudes pels alumnes i analitzar com actuar de manera responsable. (CC).
9	31 maig-4 juny	Preparació de les colònies de final de curs. (DP).
10	7-11 juny	Colònies de final de curs. (DP).
11	14-18 juny	Valoració de les colònies. Proposta i elaboració del material necessari per a la festa de final de curs. (DP).
12	21-22 juny	Festa de final de curs de l'escola. (DP). Comiat dels alumnes de 6è (entrega d'orles...).

[Les activitats comunes a realitzar a nivell de centre educatiu es marcaran amb negreta.

Llegenda:

- DP: Desenvolupament personal (autoconeixement, educació emocional, hàbits saludables i conductes de risc).
- OE: Orientació escolar (procés d'aprenentatge, avaluació i autoavaluació, canvi d'etapa).
- CC: Convivència i cooperació (habilitats socials, participació, gestió de conflictes).]

5. POSEM-HO EN PRÀCTICA!

Per tal de realitzar tot el procés caldrà que concretem:

- Els responsables de tot el que implica el procés d'organització del PAT.
- Les reunions que caldrà realitzar al llarg del curs.
- La planificació trimestral comuna a nivell de centre (a partir de la graella exposada com a model).
- L'equip de mestres que realitzaran la cerca d'activitats d'acció tutorial concretes.
- L'organització de les activitats de tutoria seleccionades i sistematitzades per cursos i per trimestres.
- El full de valoració de l'activitat realitzada a l'aula (complimentat pels tutors i/o pels alumnes).

6. AVALUACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

Aquesta experiència, realitzada a diferents centres educatius d'Educació infantil i primària, dins del Pla de Formació Permanent del Professorat (tant a la zona del Baix Camp com a la de la Conca de Barberà), ha donat com a fruit l'organització i el desplegament del PAT en els centres implicats. Des d'aquest punt de vista, es valora l'aportació en relació a l'organització i el desplegament d'activitats d'acció tutorial sistemàtiques i funcionals, que permeten treballar a partir d'una línia de centre tant horitzontal com vertical.

7. CONCLUSIONS

L'organització del PAT seguint aquest model, permet als alumnes gaudir d'unes tutories molt personalitzades, ja que es concreten a partir dels interessos i necessitats dels alumnes concrets de cada centre educatiu i, alhora, sistematitzades, ja que els alumnes del mateix curs, gaudeixen de les mateixes activitats d'acció tutorial independentment del seu tutor. A més, permet treballar aspectes d'interès general a nivell de centre educatiu i triar els eixos transversals, és adient en funció de l'escola i del moment. Per altra banda, aquesta organització resulta molt funcional ja que implica la possibilitat de ser flexibles en qualsevol moment del curs en funció de novetats que es puguin anar produint al llarg del mateix.

8. REFERÈNCIA NORMATIVA

Resolució de 29 de maig de 2009 relativa a l'organització i el funcionament dels centres públics d'Educació infantil i primària i d'Educació especial per al curs 2009- 2010.

Webgrafia:

- <http://www.xtec.net/formaciocic/presentacions/tutoria/index.htm>
- <http://www.xtec.cat/tutoria/materials/>
- <http://www.xtec.cat/tutoria/recursos/Programacio%20general%20Accio%20Tutorial.pdf>
- http://www.xtec.cat/~nalart/coleccio/Wq_recursos_tutoria/index.htm
- <http://www.xtec.cat/innovacio/>

Notes:

- [1] El nostre agraïment per formar part com a membres del grup de l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de Tarragona de la Universitat Rovira i Virgili (URV): "Prevençió i gestió de conflictes en el marc d'una escola inclusiva".
- [2] El nostre agraïment als professionals del CRP del Baix Camp per oferir-nos la possibilitat d'impartir cursos des del seu Pla de Formació de Zona.

[3] El nostre agraïment als professionals del CRP de la Conca de Barberà per oferir-nos la possibilitat d'impartir cursos des del seu Pla de Formació de Zona.

[4] Resolució de 29 de maig de 2009 relativa a l'organització i el funcionament dels centres públics d'Educació infantil i primària i d'Educació especial per al curs 2009- 2010.

[5] En l'educació primària, una de les hores disponibles per completar l'organització del currículum es pot destinar al desenvolupament d'activitats d'acció tutorial amb el grup classe (Resolució de 29 de maig de 2009).

[6] El tutor o tutora del grup, com a responsable del seguiment de l'alumnat, ha de vetllar especialment per l'assoliment progressiu de les competències bàsiques i per la coordinació, a aquest efecte, de tots els mestres que incideixen en un mateix alumne/a. També li correspon la realització d'entrevistes i reunions amb pares i mares o tutors legals, el seguiment de la documentació acadèmica i la coordinació de l'elaboració d'adaptacions de la programació a les necessitats i a les característiques de l'alumnat. Per tal de garantir la continuïtat de l'acció tutorial és convenient que el tutor/a sigui el mateix al llarg de cada cicle (Resolució de 29 de maig de 2009).

[7] Correspon a l'equip de centre la planificació i la coordinació de les actuacions tutorial, el seguiment del seu desenvolupament i l'avaluació dels resultats (Resolució de 29 de maig de 2009).

[8] Per tal d'afavorir el procés de formació integral de l'alumnat, en l'acció tutorial s'ha de considerar el desenvolupament, conjuntament amb les famílies, dels aspectes següents:

- Desenvolupament personal: autoconeixement, educació emocional, hàbits saludables i conductes de risc.
- Orientació escolar: procés d'aprenentatge, avaluació i autoavaluació, canvi d'etapa.
- Convivència i cooperació: habilitats socials, participació, gestió de conflictes.(Resolució de 29 de maig de 2009).

Correspondència amb els autors:

Laura Villares Bermejo. Rovira i Virgili, 42, 10è-1ª 43002 Tarragona.

E-mail: lvillare@xtec.cat.

José-Diego Vargas Cano. Josep Mª Folch i Torres, 1 esc.4, 1r1ª, Vila-seca.

E-mail: jvargas2@xtec.cat

